

Information om fästingöverförd virusorsakad hjärninflammation (TBE)

Patientinformation

Två sjukdomar, som kan medföra hjärn-/hjärnhinneinflammation, överförs med fästingar, dels Borreliainfektionen, orsakad av bakterier, dels virussjukdomen fästingöverförd hjärninflammation eller ”TBE” (efter engelskans ”tick-borne encephalitis”). Borreliainfektion kan botas med penicillin men *ej* förebyggas med vaccination. Mot TBE saknar vi effektiv behandling, men sjukdomen kan förebyggas genom vaccination.

Bakgrund

Varje år drabbas i Sverige 100–150 personer av fästingburen virusencefalit (TBE). De flesta blir helt återställda, men ca 10 % får förlamningar och drygt en tredjedel får andra långdragna eller bestående besvär. Dödsfall förekommer men är mycket sällsynta. TBE-smittan finns huvudsakligen inom Upplands och Södermanlands skärgårdar och delar av Mälaren. Den finns dock även på andra ställen t ex längs ostkusten och kring Vänern och Vättern. Flera personer har smittats på Åland. Särskilda riskområden är bl a Södertörn, Södertäljeviken och de centrala delarna av Mälaren, där antalet fall lyckligtvis har minskat under senare år, sannolikt p g a ökande vaccinationstäckning. Smittrisk föreligger dock i hela skärgården, från Öregrund till Nyköpings skärgård och flera personer har smittats i trakten kring Trosa. Smittan är även i riskområdena förhållandevis ovanlig. Det är fr a fast boende och sommarboende, som har insjuknat. Förskolebarn som smittas får i regel lindrigare symtom än vuxna. Sjukdomen smittar *ej* från person till person.

Generella skyddsåtgärder mot fästingbett

Fästingar brukar trivas i gräs- och buskvegetation, särskilt där det är fuktigt. Bästa sättet att minska risken för insjuknande är att om så är möjligt undvika sådan terräng. Myggmedel ger inget tillförlitligt skydd mot fästingbett.

När Du vistas i fästingmiljö

- stövlar och långbyxor, med byxbenen nedstoppade innanför stövelskaften, och en skjorta, nedstoppad innanför byxlinningen, ger ett gott skydd.
- Fästingarna syns lättast på ljusa kläder. Inspektera gärna kläderna regelbundet och borsta bort ev. fästingar.

Dessa åtgärder utesluter dock inte fästingbett. Det är därför viktigt att efter vistelse i fästingområde inspektera hela kroppen, speciellt mjuka och behårade kroppsytor. På barn fäster sig fästingarna ofta på huvudet, speciellt vid öronen och i hårfästet. Eftersom fästingarna ofta tar ganska lång tid på sig att hitta ett lämpligt bettställe kan det också vara klokt att duscha (eller bada) och kamma håret.

Om Du blir fästingbiten

1. Fästingar som sitter fast i huden bör tas bort så snart som möjligt, helst med en finspetsig pincett eller en fästingborttagare. Fatta tag om fästingens mundelar långt in mot Din hud och drag rakt ut. Vrid ej fästingen när Du drar ut den, eftersom detta kan göra att mundelarna bryts loss och fastnar i huden.
  2. Tvätta såret efteråt med desinfektionsmedel. Tvätta slutligen händerna med tvål och vatten.
  3. Om Du inte får bort hela fästingen – vänta några dagar, så uppstår en liten inflammation, och sedan kan Du ofta enkelt lyfta ut kvarvarande delar med pincett eller nål.
  4. Kontrollera sedan huden, där Du blivit fästingbiten. Om en påtaglig rodnad uppstår på bettstället inom några veckor eller om Du t ex får feber eller huvudvärk eller känner Dig sjuk efter bettet, sök läkare.
- TBE börjar vanligen med feber samt huvud- och kroppsvärk någon vecka till några veckor efter bettet. Får Du sådana symptom bör Du söka läkare.
- Den lilla rodnad som ofta uppstår i anslutning till fästingbettet är dock vanligen ofarlig och kräver ej penicillinbehandling. Fästingbett i sig är ingen anledning till penicillinbehandling. Katter och hundar kan föra med sig fästingar, som kan krypa över på människor. Kamma djurets päls, helst över något ljust underlag, och avliva ev. fästingar. En blodfylld fästinghona som släpper från en hund eller katt i trädgården kan lägga upp till 2 000 ägg som alla kan utvecklas till en blodsugande larv.

Vaccination

Vaccin mot TBE med god skyddseffekt finns i Sverige.

TBE-vaccination kan rekommenderas till

- fast boende och sommarboende samt personer som vistas mycket i skog och mark i områden med smittrisk (*se kartan*)
- resenärer som skall vistas mycket i skog och mark på Åland, i Baltikum eller i särskilda riskområden i Centraleuropa eller Östeuropa.

Vaccinationsindikationen är mindre för

- förskolebarn och mycket liten för barn < 3 år.
- personer som endast tillfälligt eller kortvarigt under någon till några sommarveckor vistas i områden med smittrisk och personer som visserligen bor i riskområden men endast sällan brukar vistas ute i skog och mark.

Personer som vill vaccinera sig, liksom föräldrar som vill vaccinera sina förskolebarn, behöver sällan avrådas härifrån, eftersom biverkningsfrekvensen är mycket låg och även förskolebarn får ett gott vaccinationskydd.

Om Du insjuknat i TBE är det viktigt att Din familj eller andra anhöriga, som vistas i samma område där Du blivit smittad, vaccineras mot TBE.

Vaccinationen bör påbörjas i god tid före fästingsäsongen. Information om dosering och påfyllnadsdoser kan ges av din läkare.

Vaccinationen betalas av den enskilde.

